

Teismo praktikos rinkinys

TEISINGUMO TEISMO (antroji kolegija) SPRENDIMAS

2020 m. balandžio 30 d.*

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Valstybės pagalba – SESV 108 straipsnis – Su vidaus rinka nesuderinama pagalbos schema – Europos Komisijos sprendimas, kuriuo nurodoma susigrąžinti neteisėtą pagalbą – Reglamentas (ES) 2015/1589 – 17 straipsnio 1 dalis – Dešimties metų senaties terminas – Taikymas Komisijos įgaliojimams dėl susigrąžinimo – 16 straipsnio 2 ir 3 dalys – Nacionalinės teisės aktuose numatytas trumpesnis senaties terminas – Veiksmingumo principas“

Byloje C-627/18

dėl *Tribunal Administrativo e Fiscal de Coimbra* (Koimbros administracinių ir mokestinių bylų teismas, Portugalija) 2018 m. liepos 31 d. sprendimu, kurį Teisingumo Teismas gavo 2018 m. spalio 5 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

Nelson Antunes da Cunha Lda

prieš

Instituto de Financiamento da Agricultura e Pescas IP (IFAP)

TEISINGUMO TEISMAS (antroji kolegija),

kurį sudaro kolegijos pirmininkas A. Arabadžiev, teisėjai P. G. Xuereb (pranešėjas) ir T. von Danwitz,

generalinis advokatas H. Saugmandsgaard Øe,

posėdžio sekretorė M. Ferreira, vyriausioji administratorė,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2019 m. rugsėjo 12 d. posėdžiui,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

- *Instituto de Financiamento da Agricultura e Pescas IP (IFAP)*, atstovaujamo *advogados* J. Saraiva de Almeida ir P. Estevão,
- Portugalijos vyriausybės, atstovaujamos L. Inez Fernandes, P. Barros da Costa, H. Almeida ir A. Gameiro,
- Europos Komisijos, atstovaujamos M. França, B. Stromsky ir G. Braga da Cruz,

susipažinęs su 2019 m. gruodžio 12 d. posėdyje pateikta generalinio advokato išvada,

priima šį

* Proceso kalba: portugalų.

Sprendimą

- 1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl 2015 m. liepos 13 d. Tarybos reglamento (ES) 2015/1589, nustatančio išsamias Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 108 straipsnio taikymo taisykles (OL L 248, 2015, p. 9), 16 straipsnio 2 ir 3 dalių bei 17 straipsnio 1 dalies išaiškinimo.
- 2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant ginčą tarp *Nelson Antunes da Cunha Lda* ir *Instituto de Financiamento da Agricultura e Pescas IP* (Žemės ūkio ir žuvininkystės finansavimo institutas, Portugalija; toliau – IFAP) dėl neteisėtos pagalbos, kurią sudaro bendra 14 953,56 EUR suma, privalomo susigrąžinimo iš *Nelson Antunes da Cunha*, Europos Komisijai priėmus sprendimą dėl susigrąžinimo.

Teisinis pagrindas

Sąjungos teisė

- 3 Reglamento 2015/1589 25 ir 26 konstatuojamosios dalys suformuluotos taip:
  - „(25) suteikiant su vidaus rinka nesuderinamą neteisėtą pagalbą turėtų būti atkurta veiksminga konkurencija. Dėl to būtina, kad pagalba, įskaitant palūkanas, būtų išieškota iš karto. Pagalbą derėtų išieškoti pagal nacionalinėje teisėje nustatytas procedūras; kadangi minėtųjų procedūrų taikymas, neleidžiantis iš karto ir veiksmingai įgyvendinti Komisijos sprendimą, neturėtų trukdyti atkurti veiksmingą konkurenciją; kadangi, norėdamos pasiekti šį rezultatą, valstybės narės turėtų imtis visų būtinų priemonių, kad užtikrintų Komisijos sprendimo įgyvendinimą;
  - (26) siekiant teisinio tikrumo dėl neteisėtos pagalbos suteikimo derėtų nustatyti 10 metų senaties terminą, kuriam pasibaigus nebūtų galima reikalauti pagalbos išieškojimo[.]“
- 4 Reglamento 2015/1589 16 straipsnyje „Pagalbos išieškojimas“ numatyta:
  - „1. Jeigu esant neteisėtai pagalbai priimami neigiami sprendimai, Komisija nusprendžia, kad suinteresuotoji valstybė narė turi imtis visų priemonių, kurios būtinos, kad pagalba būtų išieškota iš gavėjo (toliau – „sprendimas išieškoti pagalbą“). Komisija nereikalauja išieškoti pagalbos, jeigu tai prieštarautų bendrajam Sąjungos teisės principui.
  - 2. Pagalbą, kurią reikia išieškoti pagal sprendimą išieškoti pagalbą, sudaro palūkanos, atitinkančios tam tikrą Komisijos nustatytą normą. Palūkanos mokamos nuo neteisėtos pagalbos išmokėjimo gavėjui dienos iki jos išieškojimo dienos.
  - 3. Nepažeidžiant nei vieno Europos Sąjungos Teisingumo Teismo nurodymo pagal SESV 278 straipsnį, pagalba išieškoma nedelsiant ir pagal atitinkamos valstybės narės nacionalinę teisę nustatytas procedūras, jeigu jos leidžia nedelsiant ir veiksmingai įvykdyti Komisijos sprendimą. Šiuo tikslu, kai būtų svarsto nacionaliniai teismai, suinteresuotosios valstybės narės, nepažeisdamos Sąjungos teisės, imasi visų priemonių, kurios numatytos jų atitinkamuose teisiniuose aktuose, įskaitant laikinąsias priemones.“
- 5 Reglamento 2015/1589 17 straipsnio „Pagalbos išieškojimo senaties terminas“ 1 dalyje nustatyta:
  - „Komisijos įgaliojimams išieškoti pagalbą taikomas dešimties metų senaties terminas.“

- 6 Prieš tai nurodytos nuostatos buvo perkeltos iš 1999 m. kovo 22 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 659/1999, nustatančio išsamias [SESV 108] straipsnio taikymo taisykles (OL L 83, 1999, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 8 sk., 1 t., p. 339), iš dalies pakeisto 2013 m. liepos 22 d. Tarybos reglamentu (ES) Nr. 734/2013 (OL L 204, 2013, p. 15) ir panaikinto Reglamentu 2015/1589.

Portugalijos teisė

- 7 *Código Civil* (Civilinis kodeksas) 306 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad senaties terminas pradamas skaičiuoti, kai teisė gali būti įgyvendinama.

- 8 Civilinio kodekso 309 straipsnyje „Bendrasis terminas“ nustatyta:

„Bendrasis senaties terminas yra [20] metų.“

- 9 Šio kodekso 310 straipsnyje numatyta:

„Penkerių metų senaties terminas taikomas:

<...>

- d) šalių susitarimuose arba įstatyme nustatytoms palūkanoms, net ir bruto sumoms, ir bendrovių dividendams;

<...>“

- 10 Minėto kodekso 323 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad senaties terminas nutrūksta gavus teismo šaukimą arba teismo nustatyta tvarka įteikus aktą, kuriame tiesiogiai ar netiesiogiai išreiškiamas ketinimas pasinaudoti šia teise.

- 11 1992 m. liepos 28 d. Dekreto įstatymo Nr. 155/92 (*Diário da República*, serija I-A, Nr. 172/1992, 1992 m. liepos 28 d.; toliau – Dekretas įstatymas Nr. 155/92) 40 straipsnyje nustatyta valstybės finansų administravimo tvarka. Šiame straipsnyje „Senaties terminas“ numatyta:

„1. Reikalauti grąžinti gautas sumas galima per penkerius metus nuo tokių sumų gavimo.

2. Nurodyto termino eiga nutrūksta arba sustabdoma atsiradus bendram senaties termino eigos nutrūkimo ar sustabdymo pagrindui.“

Ginčas pagrindinėje byloje ir prejudiciniai klausimai

- 12 1993 m. balandžio 8 d. ir liepos 7 d. pareiškėja pagrindinėje byloje *Nelson Antunes da Cunha* sudarė kredito sutartis su *Caixa de Crédito Agrícola Mútuo de Coimbra (CCAM Coimbra)*, susijusias su kredito linija žemės ūkio ir gyvulininkystės veiklai atgaivinti.

- 13 1994 m. gegužės 24 d. *decreto-lei n° 146/94* (Dekretas įstatymas Nr. 146/94, *Diário da República*, serija I-A, Nr. 120, 1994 m. gegužės 24 d.; toliau – Dekretas įstatymas Nr. 146/94) buvo įtvirtinta kredito linijų suteikimo tvarka, skirta, pirma, intensyvios gyvulininkystės sektoriaus įmonių išiskolinimams sumažinti ir, antra, kiaulininkystei atgaivinti. Apie šią tvarką Portugalijos Respublika nepranešė Komisijai, priešingai, nei reikalauta pagal EB 88 straipsnio 3 dalį.

- 14 Pagal šias kredito sutartis IFAP pirmtakas, vadovaudamasis Dekretu įstatymu Nr. 146/94, 1994–1996 m. sumokėjo *Nelson Antunes da Cunha* palūkanų subsidijų sumą, kuri iš viso sudarė 7 526,90 EUR (4 189,90 EUR buvo sumokėta 1994 m. liepos 12 d.; 2 513,94 EUR – 1995 m. liepos 12 d. ir 823,06 EUR – 1996 m. balandžio 30 d.; toliau – nagrinėjama pagalba).
- 15 1999 m. lapkričio 25 d. Komisija priėmė Sprendimą 2000/200/EB dėl Portugalijos įgyvendinamos pagalbos schemos intensyvios gyvulininkystės sektoriaus įsiskolinimams padengti ir kiaulininkystei atgaivinti (OL L 66, 2000, p. 20; toliau – 1999 m. lapkričio 25 d. Komisijos sprendimas).
- 16 Iš to sprendimo, skirto Portugalijos Respublikai, rezoliucinės dalies iš esmės matyti, kad Dekrete įstatyme Nr. 146/94 nustatyta kredito linijų suteikimo tvarka yra su bendrąja rinka nesuderinama valstybės pagalba. Iš jos taip pat matyti, kad Portugalijos Respublika turėjo panaikinti šią pagalbos schemą ir imtis visų priemonių, būtinų iš jos gavėjų neteisėtai jiems suteiktą pagalbą susigrąžinti. Pažymėta, kad susigrąžinimas atliekamas taikant nacionalinėje teisės nustatytą procedūrą ir kad susigrąžinamoms sumoms taikomos palūkanos, pradedamos skaičiuoti nuo datos, kai tos sumos buvo pervestos pagalbos gavėjams, iki jų faktinio susigrąžinimo. Taip pat nurodyta, kad Portugalijos Respublika per du mėnesius nuo to sprendimo paskelbimo privalėjo pranešti Komisijai apie priemones, kurių ji ėmėsi jam įgyvendinti.
- 17 2002 m. liepos 23 d. IFAP pirmtakas išsiuntė *Nelson Antunes da Cunha* raštą, kuriame jos paprašė sugrąžinti nagrinėjamą pagalbą. Ji į šį laišką neatsakė.
- 18 2009 m. rugpjūčio 12 d. IFAP nusiuntė jai naują raštą, kurį ji gavo 2009 m. rugpjūčio 13 d., kuriame paprašė grąžinti nagrinėjamą pagalbą per dešimt darbo dienų nuo minėto rašto gavimo.
- 19 2013 m. liepos 7 d. *Serviço de Finanças de Cantanhede* (Kantanjedės mokesčių inspekcija, Portugalija) pradėjo šio skolinio reikalavimo vykdymo procedūrą pareiškėjos pagrindinėje byloje atžvilgiu, siekdama išieškoti įsiskolinimą IFAP už nagrinėjamą pagalbą, siekiantį 7 526,90 EUR, ir 7 426,66 EUR delspinigių.
- 20 *Nelson Antunes da Cunha* pareiškė prieštaravimą dėl šios procedūros *Tribunal Administrativo e Fiscal de Coimbra* (Koimbros administracinių ir mokestinių bylų teismas, Portugalija). Ji tvirtina, pirma, kad pagal Dekreto įstatymo Nr. 155/92 40 straipsnį pareiga grąžinti neteisėtos pagalbos sumas išnyksta praėjus penkeriems metams nuo jų gavimo, todėl yra suėjęs pareigos grąžinti nagrinėjamą pagalbą senaties terminas. Antra, dėl delspinigių ji nurodo, kad praėjo daugiau nei penkeri metai nuo tos datos, kurią turėjo būti įvykdyta pareiga, su kuria siejami šie delspinigiai, todėl, remiantis Civilinio kodekso 310 straipsnio d punktu, dėl jų senaties terminas taip pat yra pasibaigęs.
- 21 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo, kad nacionalinės teisės aktuose nėra nustatytas specialus senaties terminas, taikytinas nurodymui susigrąžinti neteisėtą pagalbą, todėl aukštesnės instancijos nacionaliniai teismai yra nusprendę, kad įsiskolinimui IFAP, atsiradusiam dėl Portugalijos valstybės suteiktos pagalbos, kuri Komisijos sprendimu buvo pripažinta nesuderinama su vidaus rinka, taikomas Civilinio kodekso 309 straipsnyje nustatytas bendrasis 20 metų senaties terminas.
- 22 Dėl su pagalba susijusių palūkanų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas priduria, kad aukštesnės instancijos nacionaliniai teismai yra nusprendę, jog, neatlikus kitų formalumų negalima daryti išvados, kad tokioms palūkanoms taikytinas Civilinio kodekso 309 straipsnyje nustatytas 20 metų senaties terminas. Iš tikrųjų, šių teismų teigimu, remiantis Civilinio kodekso 310 straipsnio d punktu penkerių metų senaties terminas yra taikomas sutartyse arba teisės aktuose numatytoms palūkanoms, net jeigu jos nėra nustatytos; pagal to paties kodekso 306 straipsnį šis terminas pradedamas skaičiuoti nuo datos, kurią reikalavimas turėjo būti įvykdytas.

- 23 Atsižvelgdamas, pirma, į Teisingumo Teismo suformuotą jurisprudenciją valstybės pagalbos srityje, pagal kurią nacionalinių procedūrų taikymas neturi būti kliūtis siekiant atkurti veiksmingą konkurenciją ir neturi sutrukdyti nedelsiant ir veiksmingai įvykdyti Komisijos sprendimą dėl susigrąžinimo, ir, antra, į Sąjungos teisės aktų leidėjo valią, išdėstytą Reglamento 2015/1589 26 konstatuojamoje dalyje, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas siekia išsiaiškinti, ar Reglamento 2015/1589 17 straipsnio 1 dalyje nustatytas dešimties metų senaties terminas taikomas tik santykiams tarp Europos Sąjungos ir pagalbą suteikusios valstybės narės, o gal jis taikomas ir santykiams tarp šios valstybės ir neteisėtos pagalbos gavėjo.
- 24 Tam teismui taip pat kyla klausimas, ar pagal Reglamento 2015/1589 16 straipsnio 2 dalį, pagal kurią susigrąžintinai pagalbai taikomos palūkanos, ir veiksmingumo principą draudžiama taikyti Civilinio kodekso 310 straipsnio d punkte nustatytą penkerių metų senaties terminą siekiant išieškoti su tokia valstybės pagalba susijusias palūkanas.
- 25 Minėto teismo teigimu, kadangi laikoma, kad suėjo senaties terminas už ankstesnį nei penkerių metų laikotarpį, ėjusį iki Civilinio kodekso 323 straipsnio 1 dalyje numatytų veiksmų, dėl kurių buvo nutraukta senaties termino eiga, dėl mokėtinų palūkanų, dėl skolinio reikalavimo, susijusio su palūkanomis už valstybės pagalbą, senaties terminas galėjo sueiti dar iki sueinant Komisijos teisės reikalauti susigrąžinti šią pagalbą senaties terminui.
- 26 Atsakydamas į prašymą pateikti paaiškinimus, kurių jam pateikė Teisingumo Teismas pagal savo Procedūros reglamento 101 straipsnį, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas dėl pagrindinėje byloje nagrinėjamos situacijos patikslino, kad kadangi penkerių metų senaties terminas buvo nutrauktas 2013 m. liepos 26 d. paprastu registruotu laišku, dėl visų iki 2008 m. birželio 26 d. mokėtinų palūkanų suėjo senaties terminas.
- 27 Jis pridūrė, kad atsižvelgiant į nacionalinę teisę neturėtų būti laikoma, kad Civilinio kodekso 310 straipsnio d punkte nustatytas penkerių metų senaties terminas gali būti nutrauktas bet kokios rūšies Komisijos Portugalijos valdžios institucijoms ar pastarųjų pagalbos gavėjui išsiųstu raštu, nes toks raštas neturi teismo šaukimo ar akto įteikimo, kaip tai suprantama pagal minėto kodekso 323 straipsnio 1 dalį, požymių.
- 28 Šiomis aplinkybėmis *Tribunal Administrativo e Fiscal de Coimbra* (Koimbros administracinių ir mokestinių bylų teismas, Portugalija) nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui tokius prejudicinius klausimus:
- „1. Ar [Reglamento 2015/1589] 17 straipsnio 1 dalyje nustatytas [Komisijos] įgaliojimų dėl pagalbos susigrąžinimo įgyvendinimo senaties terminas taikomas tik santykiams tarp Sąjungos ir valstybės narės, kuriai skirtas sprendimas susigrąžinti pagalbą, ar jis galioja ir santykiams tarp šios valstybės narės ir pareiškėjos, kuri gavo pagalbą, pripažintą nesuderinama su [vidaus] rinka?
2. Jei būtų nuspręsta, kad šis senaties terminas taikomas ir valstybės narės, kuriai skirtas sprendimas susigrąžinti pagalbą, santykiams su pagalbos, kuri pripažinta nesuderinama su [vidaus] rinka, gavėju, ar turi būti laikoma, kad jis taikomas tik sprendimo susigrąžinti pagalbą priėmimo etape ar ir šio sprendimo vykdymo etape?
3. Jei būtų nuspręsta, kad šis senaties terminas taikomas ir valstybės narės, kuriai skirtas sprendimas susigrąžinti pagalbą, santykiams su pagalbos, kuri pripažinta nesuderinama su [vidaus] rinka, gavėju, ar turi būti laikoma, kad šis terminas gali būti nutraukiamas Komisijai arba valstybei narei priėmus bet kokią su neteisėta pagalba susijusią priemonę, net jeigu apie tokią priemonę nebuvo pranešta susigrąžintinos pagalbos gavėjui?

4. Ar pagal [Reglamento 2015/1589] 16 straipsnio 2 dalį ir Sąjungos [bendruosius teisės] principus, visų pirma veiksmingumo principą ir valstybės pagalbos nesuderinamumo su [vidaus] rinka principą, draudžiama palūkanoms, skaičiuojamoms nuo susigrąžintinos pagalbos, taikyti trumpesnę nei [šio] reglamento 17 straipsnyje nustatytą senaties terminą, kaip antai Civilinio kodekso 310 straipsnio <...> d punkte nustatytą senaties terminą?“

Dėl prejudicinių klausimų

Dėl pirmojo klausimo

- 29 Pirmuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Reglamento 2015/1589 17 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama taip, kad šioje nuostatoje nustatytas dešimties metų senaties terminas Komisijos įgaliojimams pagalbos susigrąžinimo srityje taikomas tik santykiams tarp Komisijos ir valstybės narės, kuriai skirtas šios institucijos sprendimas dėl susigrąžinimo, o gal jis taikomas ir santykiams tarp šios valstybės ir su vidaus rinka nesuderinama laikomos pagalbos gavėjo.
- 30 Reglamento 2015/1589 17 straipsnio 1 dalis, kurioje numatytas dešimties metų senaties terminas, taikoma tik Komisijos įgaliojimams pagalbos susigrąžinimo srityje (šiuo klausimu žr. 2019 m. sausio 23 d. Sprendimo *Fallimento Traghetti del Mediterraneo*, C-387/17, EU:C:2019:51, 52 punktą).
- 31 Taigi šis terminas negali būti taikomas kompetentingų nacionalinės valdžios institucijų vykdomai neteisėtai pagalbos susigrąžinimo procedūrai (šiuo klausimu žr. 2019 m. kovo 5 d. Sprendimo *Eesti Pagar*, C-349/17, EU:C:2019:172, 108 ir 109 punktus).
- 32 Iš tiesų iš Teisingumo Teismo jurisprudencijos matyti, kad dėl to, jog Reglamente 2015/1589 išdėstytos procedūros taisyklės taikomos visoms Komisijoje vykdomoms administracinėms procedūroms valstybės pagalbos srityje, jame kodifikuota ir juo grindžiama Komisijos praktika valstybės pagalbos nagrinėjimo srityje ir nepateikta jokios nuostatos dėl nacionalinių teismų įgaliojimų ir pareigų, kurie toliau reglamentuojami Teisingumo Teismo aiškinamose Sutarties nuostatose (pagal analogiją žr. 2019 m. sausio 23 d. Sprendimo *Fallimento Traghetti del Mediterraneo*, C-387/17, EU:C:2019:51, 66 punktą ir 2019 m. kovo 5 d. Sprendimo *Eesti Pagar*, C-349/17, EU:C:2019:172, 110 punktą). Toks vertinimas taip pat gali būti taikomas nacionalinės administracinės valdžios institucijų įgaliojimams ir pareigoms (2019 m. kovo 5 d. Sprendimo *Eesti Pagar*, C-349/17, EU:C:2019:172, 111 punktą).
- 33 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, į pirmąjį klausimą reikia atsakyti taip: Reglamento 2015/1589 17 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama taip, kad šioje nuostatoje nustatytas dešimties metų senaties terminas Komisijos įgaliojimams pagalbos susigrąžinimo srityje taikomas tik santykiams tarp Komisijos ir valstybės narės, kuriai skirtas šios institucijos sprendimas dėl susigrąžinimo.

Dėl antrojo ir trečiojo klausimų

- 34 Atsižvelgiant į atsakymą į pirmąjį klausimą, nebereikia atsakyti į antrąjį ir trečiąjį klausimus.

Dėl ketvirtojo klausimo

- 35 Ketvirtuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Reglamento 2015/1589 16 straipsnio 2 dalis, pagal kurią susigrąžintina pagalba apima palūkanas, ir to paties straipsnio 3 dalyje nurodytas veiksmingumo principas turi būti aiškinami taip, kad jais draudžiama nacionalinį senaties terminą, kuris yra trumpesnis nei šio reglamento 17 straipsnio 1 dalyje nustatytas dešimties metų senaties terminas, taikyti šių palūkanų išieškojimui.

Pirminės pastabos

- 36 IFAP ir Portugalijos vyriausybė ginčija prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo aiškinimą, kad Civilinio kodekso 310 straipsnio d punkte nustatytas penkerių metų senaties terminas gali būti taikomas su susigrąžintina pagalba susijusių palūkanų išieškojimui ir gali būti šių palūkanų išieškojimo kliūtis.
- 37 IFAP mano, kad nagrinėjamu atveju jis savo skolinio reikalavimo teise prieš *Nelson Antunes da Cunha* gali pasinaudoti tik pasibaigus administracinei procedūrai, pradėtai siekiant susigrąžinti pagalbą, t. y. nuo šio sprendimo 17 punkte minėto 2002 m. liepos 23 d. rašto. Todėl jis mano, kad su nagrinėjama pagalba susijusių palūkanų išieškojimo senaties terminas nėra suėjęs. Portugalijos vyriausybė savo ruožtu teigia, kad kadangi Portugalijos teisėje nenumatytas specialus senaties terminas neteisėtai gautai valstybės pagalbai susigrąžinti, tiek pagalbai susigrąžinti, tiek su šia pagalba susijusioms palūkanoms išieškoti taikytinas senaties terminas yra bendrasis 20 metų nacionalinis senaties terminas.
- 38 Šiuo klausimu pakanka priminti, kad Teisingumo Teismas, kai nacionalinis teismas jam pateikia prašymą priimti prejudicinį sprendimą, taip pat turi laikytis to teismo pateikto nacionalinės teisės aiškinimo (šiuo klausimu žr. 2017 m. birželio 14 d. Sprendimo *Online Games ir kt.*, C-685/15, EU:C:2017:452, 45 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją). Todėl, kad ir kokią kritiką dėl prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo pasirinkto nacionalinės teisės aiškinimo išsakytų pagrindinės bylos šalys, ši prašymą priimti prejudicinį sprendimą reikia nagrinėti atsižvelgiant į to teismo pateiktą šios teisės aiškinimą (šiuo klausimu žr. 2016 m. birželio 21 d. Sprendimo *New Valmar*, C-15/15, EU:C:2016:464, 25 punktą).

Dėl klausimo

- 39 Neginčijama, kad Portugalijos Respublika privalėjo susigrąžinti 1999 m. lapkričio 25 d. Komisijos sprendime nurodytą pagalbą kartu su palūkanomis, remiantis to sprendimo rezoliucine dalimi ir Reglamento 2015/1589 16 straipsnio 2 dalimi.
- 40 Remiantis šio reglamento 16 straipsnio 3 dalimi, ši pagalba turi būti susigrąžinta taikant nacionalinėje teisėje nustatytas procedūras, jeigu jomis vadovaujantis galima nedelsiant ir veiksmingai įvykdyti Komisijos sprendimą.
- 41 Iš tiesų, nors nacionalinės senaties termino taisyklės iš principo taikytinos neteisėtai suteiktai pagalbai susigrąžinti, šios taisyklės turi būti taikomos taip, kad dėl jų netaptų praktiškai neįmanomas susigrąžinimas, kaip to reikalaujama pagal Sąjungos teisę ir visiškai atsižvelgiant į Sąjungos interesą (šiuo klausimu žr. 2003 m. birželio 26 d. Sprendimo *Komisija / Ispanija*, C-404/00, EU:C:2003:373, 51 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).
- 42 Taip pat reikia pažymėti, kad pagrindinis neteisėtai suteiktos valstybės pagalbos susigrąžinimo tikslas yra panaikinti konkurencijos iškraipymą dėl neteisėta pagalba suteikto konkurencinio pranašumo (2018 m. kovo 7 d. Sprendimo *SNCF Mobilités / Komisija*, C-127/16 P, EU:C:2018:165, 104 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija). Iki neteisėtos arba su vidaus rinka nesuderinamos pagalbos buvusios padėties atkūrimo tikslas yra būtina sąlyga siekiant išsaugoti Sutarčių nuostatų dėl valstybės pagalbos veiksmingumą (2019 m. gruodžio 19 d. Sprendimo *Arriva Italia ir kt.*, C-385/18, EU:C:2019:1121, 85 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 43 Pareiga susigrąžinti pagalbą yra įvykdoma tik tada, kai atitinkama valstybė narė faktiškai susigrąžina nesuderinamos pagalbos sumą, įskaitant palūkanas (šiuo klausimu žr. 2008 m. vasario 12 d. Sprendimo *CELF ir ministre de la Culture et de la Communication*, C-199/06, EU:C:2008:79, 54 punktą ir 2015 m. rugsėjo 3 d. Sprendimo *A 2A*, C-89/14, EU:C:2015:537, 42 punktą).

- 44 Taip pat reikia priminti, kad iš Teisingumo Teismo suformuotos jurisprudencijos matyti, jog paprastai senaties terminų funkcija yra užtikrinti teisinį saugumą (2019 m. sausio 23 d. Sprendimo *Fallimento Traghetti del Mediterraneo*, C-387/17, EU:C:2019:51, 71 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 45 Vis dėlto, nors reikia laikytis teisinio saugumo reikalavimų, taip pat reikia užtikrinti šių reikalavimų laikymosi ir viešojo intereso išvengti rinkos veikimo iškreipimo konkurencijai kenkiančia valstybės pagalba pusiausvyrą, o tai, remiantis Teisingumo Teismo suformuota jurisprudencija, reikalauja, kad neteisėta pagalba būtų susigrąžinta tam, kad būtų atkurta ankstesnė padėtis (šiuo klausimu žr. 1997 m. sausio 14 d. Sprendimo *Ispanija / Komisija*, C-169/95, EU:C:1997:10, 47 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).
- 46 Taip pat reikia priminti, kad remiantis suformuota jurisprudencija, atsižvelgiant į privalomąjį pagal SESV 108 straipsnį Komisijos vykdomos valstybės pagalbos kontrolės pobūdį, viena vertus, pagalbą gavusios įmonės iš principo pagrįstų lūkesčių dėl suteiktos pagalbos teisėtumo galėtų turėti, tik jei pagalba suteikta laikantis šiame straipsnyje nustatytos procedūros, ir, kita vertus, rūpestingas ūkio subjektas paprastai turi gebėti įsitikinti, kad šios procedūros buvo laikomasi. Konkrečiai kalbant, kai pagalba pradedama vykdyti iš anksto nepranešus Komisijai, todėl ji yra neteisėta remiantis SESV 108 straipsnio 3 dalimi, pagalbą gavėjas tokiu atveju negali turėti teisėtų lūkesčių dėl šios pagalbos suteikimo teisėtumo (2019 m. kovo 5 d. Sprendimo *Eesti Pagar*, C-349/17, EU:C:2019:172, 98 punktą ir jame nurodyta jurisprudencija). Kaip nurodė generalinis advokatas savo išvados 67 punkte, taip būna tiek tuo atveju, kai pagalba yra individuali, tiek tada, kai ji teikiama pagal pagalbos schemą.
- 47 Iš prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo paaikškinimų matyti, kad pagrindinėje byloje Civilinio kodekso 310 straipsnio d punkte nustatytas penkerių metų senaties terminas, taikomas su nagrinėjama pagalba susijusioms palūkanoms, buvo nutrauktas tik 2013 m. liepos 26 d. ir kad remiantis šia nuostata dėl visų iki 2008 m. birželio 26 d. mokėtinų palūkanų suėjo senaties terminas. Todėl iš to darytina išvada, kad šio senaties termino taikymas yra kliūtis išieškoti dalį su nagrinėjama pagalba susijusių palūkanų, taigi ir susigrąžinti visą šią pagalbą.
- 48 Be to, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodė, kad, kadangi laikoma, jog dėl palūkanų, mokėtinų už penkerių metų laikotarpį iki senaties terminą nutraukiančių veiksmų atlikimo, suėjo senaties terminas, dėl skolinio reikalavimo, susijusio su palūkanomis, sietinomis su pagalba, senaties terminas gali sueiti dar iki to, kai sueina senaties terminas Komisijos teisei reikalauti susigrąžinti šią pagalbą. Per posėdį Teisingumo Teisme Komisija taip pat pažymėjo, kad dėl tokio nacionalinio termino taikymo nagrinėjamu atveju suėjo senaties terminas dėl dalies palūkanų, susijusių su pirmuoju nagrinėjamos pagalbos išmokėjimu, nes praėjo penkeri metai nuo 1994 metais atlikto pirmojo išmokėjimo ir 1999 m. lapkričio 25 d. Komisijos sprendimo.
- 49 Visų pirma dėl senaties termino, taikomo daliai su pagalba susijusių palūkanų, suėjimo iki 1999 m. lapkričio 25 d. Komisijos sprendimo reikia pažymėti, kad dėl tokio senaties termino tampa neįmanoma susigrąžinti visos pagalbos, kaip to reikalaujama pagal Sąjungos teisę.
- 50 Kaip nurodė generalinis advokatas savo išvados 59 punkte, Komisija visada per Reglamento 2015/1589 17 straipsnio 1 dalyje nustatytą dešimties metų terminą gali pareikalauti susigrąžinti neteisėtą pagalbą, nepaisydama to, kad nacionalinio teismo nagrinėjamoje byloje taikomas senaties terminas gali būti pasibaigęs (šiuo klausimu žr. 2019 m. kovo 5 d. Sprendimo *Eesti Pagar*, C-349/17, EU:C:2019:172, 114 punktą).
- 51 Be to, kaip matyti iš šio sprendimo 46 punkte minėtos jurisprudencijos, *Nelson Antunes da Cunha* nagrinėjamu atveju negali pagrįstai turėti teisėtų lūkesčių dėl nagrinėjamos pagalbos teisėtumo, nes ją Portugalijos Respublika įgyvendino iš anksto apie tai nepranešusi Komisijai.

- 52 Taigi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi netaikyti nacionalinio senaties termino, taikomo susigrąžintinai pagalbai, kuris pasibaigė dar iki priimant Komisijos sprendimą dėl susigrąžinimo.
- 53 Antra, dėl senaties termino dėl dalies su nagrinėjama pagalba susijusių palūkanų, taikomo po to, kai buvo priimtas 1999 m. lapkričio 25 d. Komisijos sprendimas, reikia pažymėti, kad, remiantis Reglamento 2015/1589 16 straipsnio 3 dalimi, Komisijos sprendimas dėl susigrąžinimo turi būti vykdomas nedelsiant.
- 54 Iš IFAP rašytinių pastabų matyti, kad, siekdamas vykdyti šį sprendimą, jo pirmtakas išsiuntė raštą *Nelson Antunes da Cunha* 2002 m. liepos 23 d., t. y. praėjus trejiems metams po minėto sprendimo priėmimo, ir paprašė sugrąžinti 7 526,90 EUR sumą kartu su taikytinomis palūkanomis. Kadangi į šį prašymą *Nelson Antunes da Cunha* neatsakė, IFAP jai 2009 m. rugpjūčio 12 d., t. y. po dešimties metų nuo to paties sprendimo priėmimo, išsiuntė dar vieną raštą, kuriuo reikalaujama grąžinti nagrinėjamą pagalbą. Apsikeitus keliais raštais tarp *Nelson Antunes da Cunha* ir IFAP, galiausiai 2013 m. liepos 26 d. buvo pradėta šios skolos išieškojimo procedūra, dėl kurios buvo nutrauktas senaties terminas.
- 55 Todėl senaties termino dėl dalies palūkanų, susijusių su nagrinėjama pagalba, po 1999 m. lapkričio 25 d. Komisijos sprendimo priėmimo suėjimą daugiausia lemia tai, kad IFAP pirmtakas ir IFAP uždelsė įvykdyti tą sprendimą, nes, kaip per Teisingumo Teismo posėdį nurodė Komisija, nuo jo priėmimo iki senaties termino nutūkimo praėjo beveik keturiolika metų.
- 56 Pripažinus, kad suėjo su neteisėta pagalba susijusioms palūkanoms taikomas senaties terminas, motyvuojant tuo, kad nacionalinės valdžios institucijos pavėluotai įvykdė 1999 m. lapkričio 25 d. Komisijos sprendimą dėl susigrąžinimo, praktiškai taptų neįmanoma visiškai susigrąžinti šios pagalbos, o valstybės pagalbą reglamentuojantys Sąjungos teisės aktai netektų veiksmingumo (šiuo klausimu žr. 1997 m. kovo 20 d. Sprendimo *Alcan Deutschland*, C-24/95, EU:C:1997:163, 37 punktą).
- 57 Be to, kalbant apie Komisijos nesuderinama pripažintą valstybės pagalbą, pažymėtina, kad nacionalinių valdžios institucijų vaidmuo apsiriboja visų Komisijos sprendimų vykdymu. Taigi šios institucijos neturi jokios diskrecijos vertinti šios pagalbos susigrąžinimo (šiuo klausimu žr. 1997 m. kovo 20 d. Sprendimo *Alcan Deutschland*, C-24/95, EU:C:1997:163, 34 punktą).
- 58 Atsižvelgiant į tai, kad nacionalinė valdžios institucija diskrecijos neturi, neteisėtai suteiktos individualios pagalbos gavėjas nepatiria netikrumo nuo tada, kai Komisija priima sprendimą, kuriame ši pagalba paskelbiama nesuderinama su vidaus rinka ir pareikalaujama ją susigrąžinti (šiuo klausimu žr. 1997 m. kovo 20 d. Sprendimo *Alcan Deutschland*, C-24/95, EU:C:1997:163, 36 punktą). Kaip nurodė generalinis advokatas savo išvados 77 ir 78 punktuose, šis vertinimas taikytinas ir pagal pagalbos schemą suteiktai pagalbai.
- 59 Todėl nagrinėjamu atveju susiklosčiusios *Nelson Antunes da Cunha* padėties negalima prilyginti padėčiai, kai ūkio subjektas nežino, ar kompetentinga institucija priims sprendimą, ir kai pagal teisinio saugumo principą per tam tikrą laiką teisinio netikrumo turi nelikti (šiuo klausimu žr. 1997 m. kovo 20 d. Sprendimo *Alcan Deutschland*, C-24/95, EU:C:1997:163, 35 punktą).
- 60 Esant tokioms aplinkybėms, teisinio saugumo principas, kurį siekiama užtikrinti senaties terminais, negali trukdyti susigrąžinti su vidaus rinka nesuderinama pripažintą pagalbą, kaip tai pažymėjo generalinis advokatas savo išvados 81 punkte.
- 61 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, į ketvirtąjį klausimą reikia atsakyti taip: Reglamento 2015/1589 16 straipsnio 2 dalis, pagal kurią susigrąžintina pagalba apima palūkanas, ir to paties straipsnio 3 dalyje nurodytas veiksmingumo principas turi būti aiškinami taip, kad jais draudžiama

taikyti nacionalinį senaties terminą pagalbai susigrąžinti, jei šis terminas pasibaigė dar iki priimant Komisijos sprendimą, kuriuo ši pagalba pripažįstama neteisėta ir nurodoma ją susigrąžinti, arba jei šis senaties terminas suėjo iš esmės dėl nacionalinių valdžios institucijų vėlavimo įvykdyti tą sprendimą.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

- 62 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikuso teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (antroji kolegija) nusprendžia:

- 1. 2015 m. liepos 13 d. Tarybos reglamento (ES) 2015/1589, nustatančio išsamias Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 108 straipsnio taikymo taisykles, 17 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama taip, kad šioje nuostatoje nustatytas dešimties metų senaties terminas Europos Komisijos įgaliojimams pagalbos susigrąžinimo srityje taikomas tik santykiams tarp Komisijos ir valstybės narės, kuriai skirtas šios institucijos sprendimas dėl susigrąžinimo.**
- 2. Reglamento 2015/1589 16 straipsnio 2 dalis, pagal kurią susigrąžintina pagalba apima palūkanas, ir to paties straipsnio 3 dalyje nurodytas veiksmingumo principas turi būti aiškinami taip, kad jais draudžiama taikyti nacionalinį senaties terminą pagalbai susigrąžinti, jei šis terminas pasibaigė dar iki priimant Komisijos sprendimą, kuriuo ši pagalba pripažįstama neteisėta ir nurodoma ją susigrąžinti, arba jei šis senaties terminas suėjo iš esmės dėl nacionalinių valdžios institucijų vėlavimo įvykdyti tą sprendimą.**

Parašai.